

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛ شبکه های توجه گرافی (Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین مقاله نویسی IEEE و ISI ویژه فنی و مهندسی

نقش مدیریت دانش در توسعه حرفه‌ای معلمان

سیده ملیحه حسینی^۱؛ محسن آیتی^۲ و حسین شکوهی فرد^۳

کلید واژه‌ها: مدیریت دانش، توسعه حرفه‌ای، معلمان

مقدمه

با توجه به این که بخش اعظم یادگیری دانش‌آموزان یا تاثیرگذاری نظام آموزش و پرورش را باید در محیط یاددهی و یادگیری جستجو کرد، و از آن جا که معلمان مهمترین عامل در بالابردن کیفیت یادگیری دانش‌آموزان هستند، بنابراین توسعه حرفه‌ای آنان از اهمیت زیادی برخوردار است. منظور از توسعه حرفه‌ای: « فرایندی مداوم برای آموزش و تربیت معلم است که طی آن دانش، بینش و مهارت معلمان افزایش می یابد؛ به طوری که آنها بتوانند به عنوان معلم حرفه‌ای در حیطه آموزش فعالیت کنند.» باید دانست که بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان هدف اساسی توسعه حرفه‌ای است (حجازی و همکاران، ۱۳۸۸: ۷). به نظر شولمن^۴ (۱۹۸۷)، آموزش معلمان، از جمله توسعه حرفه‌ای آنان، باید چنان باشد که کمک کند تا معلمان بتوانند در مورد شیوه‌های تدریس خود اندیشیده، از میان آنها انتخاب کند و برای آن دلیل آورد؛ و بتوانند به نوآوری بپردازند و دانش جدید خود را آشکار سازند.

گروهی از پژوهشگران به مطالعه ابعاد و مولفه‌های توسعه حرفه‌ای پرداخته اند (عارفی، فتحی و اجارگاه و نادری، ۱۳۸۸؛ شاهپسند، ۱۳۸۷؛ حاتمی، ۱۳۸۳؛ ملکی، ۱۳۸۴؛ هانتلی^۵، ۲۰۰۸؛ کاستر و همکاران^۶، ۲۰۰۵؛ فیلدر^۷، ۲۰۱۰؛ گارت و همکاران^۸، ۲۰۰۱؛ نیر و باگلر^۹، ۲۰۰۸؛ ریشتر و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۱). برای نمونه گارت و همکاران (۲۰۰۱) با بهره‌گیری از مدل معادلات ساختاری، سه ویژگی اصلی فعالیت‌های توسعه حرفه‌ای را، بر افزایش دانش، مهارت‌ها و تغییر در شیوه کلاس‌داری معلمان موثر می دانند. هانتلی (۲۰۰۸) قابلیت‌های معلمان را در سه زمینه دانش حرفه‌ای، عمل حرفه‌ای و تعهد حرفه‌ای دسته‌بندی کرده است. ملکی (۱۳۸۴) صلاحیت‌های معلم را مجموعه شناخت‌ها، گرایش‌ها و مهارت‌هایی می داند که معلم با کسب آنها به پرورش جسمی، عقلی، عاطفی، اجتماعی و معنوی فراگیران کمک کند. به طور کلی توسعه حرفه‌ای در تغییر و تحولات است که اهمیت دوچندان پیدا می کند و یکی از تحولاتی که اخیراً در نظام آموزش و پرورش ایران به وجود آمده است، تغییر در پایه‌ها و سطوح تحصیلی است. برای رسیدن به اهداف غایی و کلی دوره‌های آموزشی که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ذکر شده است نیاز به معلمان توانا و ماهر در زمینه‌های مختلف وجود دارد که در بستر سازمانی بتوانند به عنوان عامل موثر برای دستیابی به اهداف آموزش و پرورش عمل نمایند. موفقیت آموزش و پرورش در

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی (hosseini_maliheh@yahoo.com)

^۲ دانشیار دانشگاه بیرجند (ayati_mohsen@yahoo.com)

^۳ دانشجوی دکتری فردوسی مشهد (h_shokohifar@yahoo.com)

^۴.Shulman

^۵. Huntly

^۶ Koster et al.

^۷.Fielder

^۸. Garrett et al

^۹ Nir & Bogler

^{۱۰}. Richter et al

اجرای تغییر و تحولات به عنوان یک سازمان، مستلزم برخورداری از بسترهای لازم و نیروی انسانی کارآمد است و از اجرای تغییرات در سازمان، تجارب حاصل می‌شود که می‌تواند چراغ راه آینده قرار بگیرد و از آنجایی که بهره‌گیری از دانش از طریق سازماندهی تجارب حاصل می‌شود مستلزم پیاده سازی نظام های مدیریت دانش است.

منظور از مدیریت دانش: مجموعه راهبردها و فرآیندهایی دانسته‌اند که قادرند تولید و جریان دانش را به منظور ایجاد و برآورده ساختن انتظارات سازمان، مشتریان و کاربران در کل سازمان امکان‌پذیر سازند. مدیریت دانش، فرایند گسترده‌ای است که امر شناسایی، سازماندهی، انتقال و استفاده صحیح از اطلاعات و تجربیات داخلی سازمان را مورد توجه قرار می‌دهد (فایرستون و مارک مک‌ال روی^۱، ۱۳۸۷). داوِنپورت و همکاران^۲ (۱۹۹۸) اصول مدیریت دانش را چنین مطرح کردند: دانش نشئت گرفته از افکار افراد است و در افکار افراد جای دارد. تسهیم دانش مستلزم اعتماد است. فناوری رفتارهای دانشی جدید را امکان‌پذیر می‌سازد. تسهیم دانش باید تشویق شود و پاداش داده شود. حمایت مدیریت و تخصیص منابع (برای مدیریت دانش) ضروری است. برنامه‌های مدیریت دانش باید با برنامه‌های آزمایشی آغاز شود (نقل در بیدختی و همکاران: ص ۱۹۸). نقش مدیریت دانش در موفقیت‌های سازمانی، در تحقیقات متعددی به اثبات رسیده است که از جمله می‌توان به مواردی اشاره کرد: در پژوهشی که مونتانا و چارنو (۲۰۰۸) انجام دادند با این نتیجه رسیدند که مدیریت دانش به عنوان محرکی مهم در فرایند خلاقیت و نوآوری نقش مهمی را به عنوان یک منبع سازمانی و عامل موفقیت در سازمان ایفا می‌کند. در تحقیق که آریازند (۱۳۸۸) در مورد مدیران سازمان آموزش و پرورش انجام داد؛ به این نتیجه رسید که مدیریت دانش در تصمیم‌گیری‌های مدیران نقش مهم و اساسی ایفا می‌کند و مدیران مدارس در اتخاذ تصمیمات خویش از مدیریت دانش استفاده می‌کنند. به طور کلی تحقیقاتی که مبنی بر استفاده از فرایند مدیریت دانش در سازمان‌های دولتی و عمومی از جمله وزارت کار (منوریان و کسایی، ۲۰۰۷)، کتابخانه ملی (هاشم‌پور، ۱۳۸۹)، کتابخانه‌های دانشگاهی (تاوَنلی، ۱۳۸۰) و ... انجام شده است نشانگر این است که مدیریت دانش باعث موفقیت سازمان‌ها و ادراکات می‌شود.

یوسفی و غلامی (۱۳۸۵) در پژوهشی دیدگاه دبیران زن اصفهان در مورد میزان استقرار مدیریت دانش در سازمان آموزش و پرورش شهر اصفهان را بررسی کردند و مک منوس و لاقری‌دج^۳ (۲۰۰۲) در پژوهشی ارتباط میان اطلاعات سازمانی، فرهنگ سازمانی برای استقرار سیستم مدیریت دانش را در کتابخانه دانشگاهی بریتانیا بررسی کردند. نتایج مشابه مبنی بر سودمند بودن مدیریت دانش بدست آوردند.

پیامدهای مدیریت دانش

تصمیم‌گیری بهبود یافته، نوآوری و خلاقیت ارتقاء یافته، ارتباطات مستقیم و جانبی، پیامدهای مهم آن به شمار می‌آید با این همه، برای مؤسسات آموزشی، اجرای کامل مدیریت دانش در فرصت‌های آن برای بهبود توسعه حرفه‌ای است که تحقق می‌یابد. البته، فایده مدیریت دانش، برای دانش‌آموزان، معلمان و جامعه آموزشی به عنوان یک کل مطرح می‌باشد (پتریدس و نودین، ۲۰۰۳، صص ۱۰-۱۱).

لزوم و ضرورت مدیریت دانش در توسعه حرفه‌ای معلمان این است که، به پرورش استعدادها، تجارب و دانش معلمان کمک می‌کند و باعث یادگیری مداوم، که نیازمند رویکردی سیستمی است می‌شود و در هنگام مواجهه معلمان با انبوه اطلاعات و سازماندهی دانش اهمیت آن مشخص می‌شود. (بیک‌زاد و ملکی، ۱۳۹۰)

بحث و نتیجه‌گیری

¹ Mark W. & Mc Elroy

² Davenport. Et al

³.McManus & Loughridge

همان طور که بررسی‌ها و تحقیقات نشان می‌دهد به مدیریت دانش در آموزش و پرورش و مدارس، به عنوان اصلی‌ترین سازمان‌های دانش‌مدار توجهی نشده است. اگر آموزش و پرورش را به عنوان یک سازمان دانش‌مدار در نظر بگیریم که یکایک اعضای نیروی انسانی آن حامل دانش، تجربه و تخصص می‌باشند؛ نیروی انسانی شاغل در آن هیچ‌گاه به عنوان تهدید در نظر گرفته نخواهند شد و از آن به عنوان فرصتی در جهت ارتقاء وضعیت فرهنگی و آموزشی کشور یاد می‌شود. و از طرفی مدیریت دانش ظرفیت‌های بالقوه‌ای برای خدمت به حیطه آموزش دارد که باید توسط محققان به صورت بالفعل درآید. برای رسیدن به این هدف نیز لازم است جنبه‌های گوناگون مدیریت دانش به دقت بررسی شود و با انجام تغییرات مناسب، در عرصه آموزش به کار گرفته شود. تحقق کامل مدیریت دانش در آموزش، نیازمند آگاه‌سازی کامل اعضای سازمان آموزشی نسبت به مزایای مدیریت دانش در مؤسسه آموزشی می‌باشد.

منابع

- آریازند، علیرضا (۱۳۸۹). جایگاه مدیریت دانش در تصمیم‌گیری‌های مدیران مدارس سازمان آموزش و پرورش شهر تهران. فصلنامه مدیریت، ۷(۱۷).
- بیک‌زاده، جعفر و دودمانی ملکی، هانیه (۱۳۹۰). بررسی تأثیر عوامل سازمانی بر عملکرد مدیریت دانش در آموزش و پرورش: مطالعه موردی آموزش و پرورش شهر ملکان. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه عمومی، ۱۷(۴).
- تاونلی، چارلزتی (۱۳۸۰). مدیریت دانش و کتابخانه‌های دانشگاهی. ترجمه مهدی خادمیان. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۴(۳)، ۹۱-۱۲۰.
- حاتمی، حسین (۱۳۸۳). طراحی یک مدل ارزشیابی عملکرد معلمان دوره ابتدایی، پایان نامه دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- حجازی، سید یوسف؛ پرداختچی، محمدحسن و شاه‌پسند، محمدرضا (۱۳۸۸). رویکردهای توسعه حرفه‌ای معلمان. چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه
- صادقی، ناهید (۱۳۸۷). رویکردی به رشد حرفه‌ای مداوم معلمان موردی از کاربرد شیوه مصاحبه گروه‌های کانونی. روان‌شناسی و علوم تربیتی، ۳۸(۲)، ۴۵-۷۵.
- عدلی، ف. (۱۳۸۴). مدیریت دانش حرکت به فراسوی دانش، انتشارات فراشناختی اندیشه
- منوریان، عباس و عسگری، ناصر (۱۳۸۶). ابعاد ساختاری و محتوای سازمان‌های دانش محور. مجموعه مقالات اولین کنفرانس ملی مدیریت دانش ایران، ۱(۱)
- هاشم‌پور، لیلا (۱۳۸۹). بررسی زیر ساخت‌های مدیریت دانش در سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. مجموعه مقالات سومین کنفرانس ملی مدیریت دانش.
- یوسفی، علیرضا و غلامی، بهاره (۱۳۸۵). دیدگاه دبیران زن اصفهان در مورد میزان استقرار عوامل مدیریت دانش در سازمان آموزش و پرورش شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۵-۸۴. دانش و پژوهش در علوم تربیتی، ۱۰ و ۱۱، ۲۹-۴۸.
- Dutta. D. chakraborty. S. Sarkar. P. (2003) Knowledge management in technology education. Aunwsha knowledge technology. <http://aunwsha.com>.
- Hargreaves, A., & Fullan, M. G. (1992). Introduction. In A. Hargreaves & M. G. Fullan (Eds), Understanding teacher development (pp.1-19). New York: Teachers College Press..
- Huntly, Helen. (2008). Teachers' Work: Beginning Teachers' Conceptions Of Competence, The Australian Educational Researcher, Vol 35, No 1, PP125-145.
- Koster, Bob & Mieke, Brekelmans & Fred, Korthagen & Theo, Wubbels. (2005). Quality requirements for teacher educators, Teaching and Teacher Education, Vol 21, No 2, PP 157-176.
- M.Leitch, John and wW.Rosen, Philip (2001).

- Malhotra, Y. (1998). Deciphering the knowledge management hype. *Journal of*
- Nir, A. E., & Bogler, R. (2008). The antecedents of teacher satisfaction with professional development programs. *Teaching and Teacher Education*, 24(2), 377-386.
- Petrdes. Lisa & NODINE, Thad (2003), KNOWLEDGE MANAGEMENT IN EDUCATION: DEFINING THE LANDSCAPE, available in www.wiskme.org
- Quality and Participation. 21 (4) 58-60.
- Richter, D., Kunter, M., Klusmann, U., Ludtke, O., & Baumert, J. (2011). Professional development across the teaching career: Teachers' uptake of formal and informal learning opportunities. *Teaching and Teacher Education*, 27(1), 116-126 .
- Shulman, L. (1987). Knowledge teaching: Foundation of the new reform. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1-22.

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛ شبکه های توجه گرافی (Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین مقاله نویسی IEEE و ISI ویژه فنی و مهندسی